

Sveti Josemaría Escrivá

Osnivač Opusa Dei

Naslovna stranica - Dokumenti - Je li „Bog“ nepoznata riječ?

Je li „Bog“ nepoznata riječ?

2013.2.21

Ovaj govor na konferenciji na temu „Prenošenje kršćanskog identiteta danas“ održala je teolog Jutta Burggraf na konferenciji „Crkva i komunikacija, identitet i dijalog“, održanoj na pontifikalnom sveučilištu Svetoga Križa u Rimu, 27. travnja, 2010., nekoliko mjeseci prije svoje smrti.

Željela bih govoriti o prenošenju vjere. Našoj djeci, drugim članovima obitelji, prijateljima, susjedima i kolegama. Kuća naše vjere treba biti radosna, otvorenog tipa, otvorena svim ljudima, svih uvjerenja i svih okolnosti. Želimo sa svima razgovarati, baš kao što nas je to učio sveti Josemaría Escrivá, osnivač Opusa Dei.

Je li „Bog“ nepoznata riječ?

Željela bih početi sa scenom koju je opisao Nietzsche prije više od stotinu godina. U svojoj knjizi „Sretna znanost“ (*Die fröhliche Wissenschaft*), ovaj nesumnjivo inteligentni filozof čini da luđak viče: „Tražim Boga! Tražim Boga! Gdje je Bog otišao? Reći ću vam: Bog je mrtav! Mi smo ga ubili! Najsvetija i najmoćnija stvar koju je svijet sve do sada posjedovao pala je krvareći pod udarcima našeg noža.“ Tada je luđak zašutio i pogledao svoju publiku; i oni su šutjeli, zureći u njega. Napokon je svoju lampu bacio na tlo, ona se razbila i nestala. „Uranio sam,“ rekao je, „moje vrijeme još nije došlo. Ovaj se golemi događaj još sprema i još nije dospio do uha čovječanstva.“ [1]

Danas, stoljeće kasnije, vidimo da je ovaj „golemi događaj“ dospio do ušiju velikog broja ljudi za koje je „Bog“ ništa više osim prazne riječi. Postoji govor o trajnoj „vjerskoj nepismenosti“, ignoriranja čak i najosnovnijih koncepata vjere. [2]

Neki su ljudi postavili pitanje može li dijete koje ne poznaje riječ „hvala“ biti zahvalno. Jer jezici ne izražavaju samo ono što mislim, već to i sadrže. U svakom slučaju jezik vrlo mudro oblikuje mišljenje. To možemo vidjeti uspoređujući različite jezike. Govoriti kineski ili francuski ne znači samo razmjenjivati riječi, već

imati drugačije umne sklopove i poimati svijet u skladu s okolnostima pojedinog mjesta. Neka plemena u Sibiru, primjerice, imaju mnoge različite riječi za „snijeg“, ovisno o tome je li bijeli ili siv, ima li ga puno ili malo, je li star ili nov, dok arapski govornici imaju mnoge različite riječi za „konja“. Imajući to na umu možemo shvatiti zašto je car Karlo V rekao: „Koliko jezika govorim, toliko vrijedim kao čovjek.“ Što se tiče vjere, možemo zaključiti da ako živim u sekularnom svijetu i ne poznajem jezik vjere, ljudski je nemoguće za mene postati kršćanin.

Razumjeti srca ljudi današnjice

Ako želimo razgovarati o vjeri, trebamo biti svjesni atmosfere koja nas okružuje. Trebamo upoznati srca ljudi današnjice, njihove sumnje i nevolje, naše srce, s našim sumnjama i nevoljama.

Općenito govoreći, imamo brojne idole, poput zdravlja, „kult tijela“, ljepote, uspjeha, novca i sporta. Svaki od njih može preuzeti osobine nove religije. Kao što je spomenuo Chesterton, kada ljudi prestanu vjerovati u Boga, nije da u ništa ne vjeruju: vjeruju u bilo što.

I zaista se ponekad čini da sve ima jači kredibilitet, da je u sve lakše vjerovati, nego u istine kršćanske vjere. Moji studenti s prava ili kemije, primjerice, govore, s najboljim namjerama, o „reinkarnaciji“ Krista prije 2000 godina – očito im je poznatija riječ „reinkarnacija“ od „inkarnacije“. Vidimo utjecaj budizma i hinduizma na zapadu. Zašto ove religije imaju tako snažnu privlačnost? Misli se da ljudi žele ono što je egzotično, „liberalno“, neku vrstu religije à la carte. Ljudi ne traže što je istina, nego što je atraktivno, ono što im se sviđa, ono što im odgovara: malo od Bude, malo od Šive, malo od Isusa iz Nazareta.

U prijašnjim se vremenima život doživljavao kao putovanje, napredak. Danas, međutim, život se smatra turizmom: nema kontinuiteta, samo diskontinuitet; putujemo bez određenog smjera. Vozačev moto to jako dobro izražava: „Ne znam kamo idem, ali želim tamo brzo stići.“ Literatura govori o „modernoj tami“ i „sadašnjem kaosu“.

„Suvremeni je čovjek Ciganin,“ netko je ispravno primijetio. Ljudi danas nemaju dom; možda imaju kuće svoga tijela, ali nemaju nikakav dom za svoju dušu. Postoji disorijentacija, nesigurnost te također i puno usamljenosti. Tako da ne iznenađuje da ljudi pokušavaju pronaći sreću u trenutnom zadovoljstvu, ili možda u aplauzu drugih. Ako netko nije voljen, barem želi biti hvaljen.

Možda smo se svi navikli ne razmišljati, ili barem ne razmišljati potpuno. To je

poznato kao „slaba misao“. Živimo u vremenu mirnog napretka što se tiče sredstava, ali prilične zbrke što se tiče ciljeva i želja.

Žeđ za nutarnjim životom

U isto vrijeme vidimo istinsku žeđ za „nutarnjim životom“, u književnosti, umjetnosti, glazbi i filmu. Sve više i više ljudi traže iskusiti tišinu i kontemplaciju; u isto vrijeme, međutim, razočarani su kršćanstvom za koje se široko smatra da je suviše rigidna birokracija koja zapovijeda i kažnjava.

Drugima se Crkva ne sviđa iz suprotnih razloga: čini im se da je kršćanska poruka previše „površna“, previše laka, bez čvrstih temelja i rigoroznih zahtjeva. Oni ne traže ništa „liberalno“, žele „sigurnost“. Žele da im se s apsolutnom sigurnosti kaže koji je put spasenja, žele da netko drugi razmišlja za njih i odluči za njih; odatle popularnost fundamentalističkih sekta.[3]

Živimo u multikulturalnim društvima s kontradiktornim karakteristikama. Sve se to ponekad sumira pod nazivom „postmodernizam“, što predstavlja situaciju promjene, vrijeme nakon modernizma i prije novog doba, zasad još nepoznatog. (Sljedbenici Novog Doba prihvatili su ime: prema njima smo već u novom dobu. Mislim da griješe i da su sami jednostavno postmoderni.)

Postmodernizam je ograničeno vrijeme koje ističe greške modernizma. Može se usporediti s „post-ratovskim“ vremenima – teškim razdobljima koja slijede nakon rata, a priprema su za nešto novo. Također se može usporediti s „postoperacijskim“ periodom kada se pacijent oporavlja nakon operacije, prije nego započne normalni život.

Zaista se čini da se nalazimo u vremenu promjena; ulazimo u novu fazu čovječanstva. A novo vrijeme zahtijeva nove načine govora i djelovanja.

Kako bi mi trebali govoriti o vjeri usred ove zbrke?

Prije svega tu bi nam mogla pomoći neka razmišljanja Romana Guardinija jer nisu izgubila ništa od svoje relevantnosti. U svojim *Pismima s Jezera Como* ovaj veliki kršćanski pisac kaže koliko je zabrinut zbog modernog svijeta. On spominje, primjerice, koliko su površni naši životi; piše o manipulaciji kojoj smo svakoga dana izloženi; raspravlja o gubitku tradicionalnih vrijednosti i nametljivog sjaja kojeg nameću psihoanalize... Nakon što u osam dugih pisama prikazuje pravu razorenu panoramu, pri kraju knjige njegov se stav naglo mijenja. U devetom, i

posljednjem, pismu objavljuje zvonko „da“ svijetu u kojem se nalazi. Iznenadenom čitatelju objašnjava da je to upravo ono što Bog traži od svakoga od nas. Kulturne promjene kojima svjedočimo ne smiju kršćane dovesti u stanje opće paralize.[4] Bilo bi krivo kada bi svi uokolo hodali zabrinuti i shrvani, naričući za prošlim sigurnostima. Jer Bog je taj koji je na djelu kod ovih promjena. Trebamo biti spremni slušati ga i dopustiti da nas on oblikuje.

Jeste li spremni promijeniti svoj jezik?

Svatko tko želi utjecati na sadašnjost treba voljeti svijet u kojem živi. Ne smije nostalgично gledati na prošlost već treba pozitivno pristupiti ovom konkretnom povijesnom trenutku. Treba biti u toku s najnovijim događajima i razvojem koji dovode do radosti i tuge današnjeg stila života. „U cijeloj svjetskoj povijesti samo je jedno jedinstveno važno vrijeme, ono sadašnje,“ kaže Bonhoeffer. „Osoba koja bježi iz stvarnosti, bježi od vremena Božjeg.“[6]

Danas ljudi drugačije vide svjetske događaje nego što su to vidjele prošle generacije, i drugačije i reagiraju. Vrlo je velika važnost učenja slušati.[7] Dobri teolozi neće čitati samo sveto Pismo, već i novine, magazin ili Internet; svjedočit će blizinu i gajiti simpatije prema našem svijetu.[8] I znaju da u umovima i srcima muškaraca i žena oko sebe mogu pronaći Boga, u puno življem smislu nego u teorijama i istraživanjima.

Promjene mentaliteta pozivaju nas govoriti o vlastitim uvjerenjima drugačije nego prije.[9] Pisac o tome piše: „Nisam spreman promijeniti svoje temeljne principe, bez obzira koliko se mnogo vrijeme promijenilo. Ali spreman sam biti u korak sa svim vanjskim formulacijama, jednostavno iz ljubavi prema mojim principima i mojim bližnjima, jer ako govorim mrtvim jezikom ili pristupam zastarjelim načinom, samo pokopavam svoje ideje i ne uspijevam ih nikome prenijeti.“[10]

Osobnost osobe koja govori

Kako bi govorili o Bogu, ne trebamo samo biti svjesni svojega okruženja. Još je važniji naš karakter, jer kad govorimo, mi ne ostavljamo samo riječi; na prvom mjestu, sami sebe izražavamo. Jezik je „ogledalo našega duha“.[11]

Postoji i neverbalni jezik, koji prati ili zamjenjuje naše riječi. To je atmosfera koju stvaramo oko sebe, obično s malenim detaljima, poput prijateljskog osmijeha ili poštovanja. Kada ljudskom tijelu nedostaju pojedini elementi u tragovima, bez

obzira koliko ih je malo količinski, osoba će se razboljeti i umrijeti. Na isti način možemo govoriti o „elementima u tragovima“ određene sfere; to su maleni detalji, teško ih je vidjeti i nemoguće o njima suditi, koji druge ljude potiču da se osjećaju udobno, voljeno i cijenjeno.

Biti i činiti se

Trebamo moderne teorije komunikacije uzeti za ozbiljno, koliko god otrcane bile. Te nas teorije podsjećaju da ljudi komuniciraju onako kako se ponašaju, puno više nego onim što govore. Čak se i tvrdi da 80% do 90% naše komunikacije otpada na neverbalnu.

Štoviše, samo maleni dio informacije svjesno prenosimo, a sve ostalo nesvjesno: kroz način kako izgledamo, izrazima lica, naših ruku i gesti, tonom našeg glasa i jezikom tijela. Naša tijela otkrivaju naš nutarnji svijet, „prevode“ ga u čitljive znakove naših osjećaja i želja, radosti i razočaranja, velikodušnosti, straha, mržnje, očaja, ljubavi, žudnji, rezignacije i slavlja; i rijetko ne uspiju reći istinu. Sveti Augustin govori o „prirodnom jeziku poznatom svim narodima“.[12]

Na isti način drugi primaju poruku samo djelomično svjesno, a puno više nesvjesno. Sjećam se jedne situacije kada sam to vrlo jasno shvatila. Radila sam u jednoj ustanovi za bolesne i usamljene, i jednoga je dana jedan od menadžera ušao u sobu pacijenta dok sam ja tamo bila i s njim razgovarao na prijateljski način, sa cijelim nizom ljubaznih fraza. Ali kada je menadžer napustio sobu, pacijent mi je priznao da mu se baš ovaj menadžer nimalo ne sviđa. Zašto? Zbog svoga posla sam znala da taj menadžer zapravo prezire pacijente. Pokušavao je to sakriti, ali nesvjesno je to pokazivao. I, pomalo zastrašujuće, pacijent je to bez greške primijetio.

To znači da nije dovoljno smiješiti se i ugodno izgledati. Ako želimo taknuti srca ljudi, prvo trebamo svoja srca promijeniti. Najvažnije lekcije nauči nas prisutnost zrele osobe koja voli. U staroj Kini i Indiji, u zajednici je najviše cijenjen onaj čovjek koji posjeduje izvanredne duhovne kvalitete. Oni nisu samo prenosili znanje; već duboki ljudski stav. Ljudi koji bi s njima dolazili u kontakt osjećali su potrebu promijeniti se i rasti – i izgubili su strah od promijene, od biti drugačiji.

Posebno je danas osobito važno ljudima iskusiti činjenicu da je vjera vrlo ljudska i vrlo *humana*; naša kršćanska vjera stvara ozračje u kojem se svatko ugodno osjeća, osjeća se nježno izazvan dati najbolje od sebe. Pronalazimo ovo u životima brojnih važnih osoba, od svetog Ivana apostola do majke Tereze iz

Kalkute i svetog Josemarije Escriva.

Kršćanski identitet i autentičnost

Kako bi uspješno pričali o Bogu, potreban nam je jasan kršćanski identitet. Možda nam se govor ponekad čini bezbojnim jer mi sami nismo potpuno uvjereni u ljepotu vjere i veličinu blaga kojeg posjedujemo te se suviše lako prepustimo oduševljenju naše okoline.

Ali svjetlo je bilo prije mraka, i naš je Bog vječno nov. Nije da se ljudima ne sviđa prastaro porijeklo kršćanstva, već ono što se naziva „buržusko kršćanstvo“.[13] Ali, Congar kaže: „Buržusko kršćanstvo nije kršćanstvo; to je samo prikaz kršćanstva u buržuskoj civilizaciji.“[13] Ova nam činjenica dozvoljava određenu mjeru optimizma i nade kada dolazimo pričati o Bogu.

Kršćani ne trebaju biti savršeni, ali trebaju biti istinski. Drugi primijete je li netko uvjeren u ono što govori ili nije. Iste riječi poput „Bog je Ljubav“, mogu biti trivijalne ili izvanredne, ovisno o načinu na koji su izgovorene. „Taj način ovisi o dubinama ljudskoga bića iz kojeg izvire, volja na to ne utječe. I veličanstvenim skladom dosežu jednake dubine u osobi koja ih sluša.“[14] Ako netko priča radostan jer je pronašao Boga u dubini svoga srca, može se dogoditi da svoje slušatelje potakne snagom svojih riječi. Ne trebamo biti savršeni govornici. Govorimo jednostavno, autoritetom koji proizlazi iz živog iskustva onoga o čemu govorimo; prenosimo nešto iz samog središta svoga života, bez potrebe za setom fraza ili dosadnim propisima.

Ljudi nesvjesno asimiliraju stavove i ponašanja ljudi oko sebe. Tako sve što kršćanin učini može potaknuti druge da se otvore Bogu, bilo to ili ne bilo izravno povezano s vjerom. Ali također može biti i kamen spoticanja koji riječi lišava njihove vrijednosti. Edith Stein kaže da je svoju židovsku vjeru izgubila kada je, kao dijete, shvatila da njezina starija braća u ceremonijama samo imaju određenu ulogu, i ne vjeruju ono što govore.

Mir

Kršćani nisu prvi i glavni „pobožni“ ili „religiozni“, ali su sretni, sreća proizlazi iz toga što su pronašli smisao svoga života. Upravo su zato sposobni na druge prenositi svoju ljubav prema životu, koja je zarazna poput tuge.

Njihova nije uobičajeno glasna vrsta sreće, već tihi mir, rezultat shvaćanja smisla patnje i teških životnih situacija. Kao kršćani trebamo druge uvjeriti (bez pokušavanja skrivanja vlastitih poteškoća) da ni jedno životno iskustvo nije žalosno. Uvijek možemo rasti i učiti, pa i kada skrenemo s puta ili nas ulovi oluja. Gertrud von Le Fort kaže da svoja čuda imaju i tamne noći, a ne samo sunčani dani. „Postoje određeni cvjetovi koji cvjetaju jedino u pustinji; zvijezde koje se mogu vidjeti jedino u divljini. Postoje iskustva ljubavi Božje koja pronalazimo jedino kada se ponizno predamo, kada smo gotovo na rubu očajja.“[15]

Kako možemo shvatiti i utješiti druge ako nas same nikada tuga nije slomila? Postoje ljudi koji, nakon pretrpljene velike patnje, postaju puni razumijevanja, prihvaćanja, pokoravanja i osjetljivosti spram patnji drugih – koji su, ukratko rečeno, naučili voljeti.

Ljubav i povjerenje

Ljubav iz osobe izvlači ono najbolje. U atmosferi prihvaćanja i ljubavi bude se veliki ideali. Za religijski napredak djeteta, primjerice, važnije je da dijete raste u istinskoj ljubavi, čak i bez neke eksplicitne povezanosti s vjerom, nego u okružju više formalne „pobožnosti“ bez ljubavi. ako nema ljubavi, nedostaju osnovni uvjeti zdravog razvoja. Željezo se ne može kovati dok je hladno, ali kada se zagrije, može ga se oblikovati u najfinije oblike.

Kroz svoje roditelje djeca otkrivaju ljubav Božju. [16] Ono što je potrebno jest jezik djela: roditelji trebaju činiti ono što govore. Nisu važne lekcije i sati vjeronauka koji će kasnije doći. Prije svega, puno prije svega, zemlju treba pripremiti kako bi mogla primiti sjeme.

U prvim godinama života svako dijete doživljava osnovna otkrića koja su od vitalne važnosti u formiranju njihova karaktera: bilo „Važan sam, shvaćaju me i vole,“ ili „Smetnja sam, gnjavim.“ Svako dijete treba na neki način osjetiti ljubav o kojoj govori Izaija: ... dragocjeni ste u mojim očima, i časni, i volim vas,.... Upisani ste mi u dlanove ruku.[17]

Ako to nisu nikada iskusili, može se dogoditi da osoba nikada ne bude sposobna formirati trajne veze, ili ozbiljno raditi. I iznad svega će im biti teško vjerovati u Božju ljubav; vjerovati da je Bog otac koji ih razumije i voli i čiji su zahtjevi pravedni i za dobro njegova djeteta. [18] „Priča o padu svakog muškarca i žene je priča o tome koliko je važan, poseban i dragocjen gubitak osjećaja kod djeteta o tome da ‘jesam to što jesam’.”[19] Teško je povratiti te godine govoreći im o

ljubavi Božjoj. S pravom se kaže „Ono što radiš toliko je bučno da ne čujem ono što govoriš.“

Mnogi ljudi nisu bili sposobni razviti ikakvo temeljno samopouzdanje. A budući da ne znaju što je to, žive u stanju osnovne nesigurnosti. Ne žele ništa znati o Bogu; osjećaju strah, čak i teror, kada se spominje kršćanstvo. Jer je za njih Bog rigorozni sudac, koji osuđuje i kažnjava ljude, čak i samovoljno. Nisu otkrili da je Bog Ljubav, Ljubav koja se sama daje i da više brine za našu sreću nego što to mi sami činimo.

Zato je toliko važno vjerovati u potencijal drugih ljudi i potaknuti ih da to shvate. Zaista je predivno vidjeti kako se ljudi mogu promijeniti, ako im se da samopouzdanje; kako se mijenjaju ako im se pristupa u skladu s veličinom kojom im mjerimo. Postoje brojni muškarci i žene koji su naučili ohrabrivati druge da budu bolji i to samo diskretnim, tihim poštovanjem. Daju im sigurnost da u njima ima mnogo toga što je lijepo i dobro i, strpljivo i konstantno, stimuliraju ih i pomažu im na tome graditi.

Kada ljudi shvate da ih se voli, dobivaju pouzdanje u sebe i u osobe koje ih vole; počinju im se otvarati. Prenošenje vjere počinje, na svakoj razini, neverbalnim jezikom. To je jezik ljubavi, razumijevanja i istinskog prijateljstva.

Razgovarati o vjeri

Kada nekoga jako dobro poznajem, također poznajem i njihova iskustva, njihove rane i ideale. I, ako je to znanje uzajamno, znaju što sam proživjela, što me muči, i što mi daje nadu. Prijateljstvo nikada nije jednosmjerna ulica. U ozračju uzajamnog povjerenja lakše je govoriti o svemu, uključujući i vjeru.

Zajednička potraga

Postoje ljudi s jakim kršćanskim identitetom, a ipak, usprkos tome, nikada ne uspijevaju nikoga uvjeriti. Danas ljudi općenito ne prihvaćaju onoga koji je previše uvjeren u svoja uvjerenja. Postoji reakcija „pustih priča“ i „prepreka vrhovne istine,“ jer nam je prilično jasno da nitko ne može sve znati. Sada govorimo o pastoralnom radu koji počinje od samoga početka, ne s vrha: ne o učenju koje se predaje kako bi se uputilo neznašću. Ta metoda više ne djeluje – a možda nikada i nije.

Prisjećam se priče o papi Ivanu Pavlu II. Bilo je to tijekom Drugog vatikanskog koncila. Na jednom od zasjedanja koncila mladi je biskup Wojtyła zatražio da govori i oštro je kritizirao nacrt jednog od vrhovnih dokumenata kojeg su predložili. Rekao je da ga treba odbiti. Razlog je, rekao je, taj „U predstavljenom tekstu, Crkva podučava svijet. Sama se postavlja, kao da iznad svijeta, sigurna da posjeduje istinu, i od svijeta zahtijeva poslušnost.“ Ali ovakav stav bi mogao izražavati jaku umišljenost. „Crkva ne bi trebala podučavati svijet s pozicije autoriteta, već, zajedno sa svijetom, trebala bi pokušavati pronaći istinu i prava rješenja teških problema ljudskoga života.“[20] Način na koji objašnjavamo vjeru nikada ne bi trebao postati prepreka za druge.

Učiti od svakoga

Ono što danas privlači ljude nije sigurnost već iskrenost: trebam ljudima iznijeti svoje razloge vjerovanja, te također razgovarati o svojim sumnjama i pitanjima.[21] Ukratko, trebam stajati rame uz rame s tom drugom osobom kako bi zajedno tražili istinu. Mogu im mnogo dati, ako vjerujem; ali i oni me također mogu mnogo naučiti.

Sveti je Toma rekao da svatko, kolikogod da su im ideje krive, na neki način ima istinu, jer ono što je dobro može postojati bez ikakve povezanosti sa zlom, ali zlo ne može postojati bez nekih elemenata dobra.[22] Prema tome, ne samo da trebamo prenositi istinu koju smo, uz Božju milost, naučili, već smo također pozvani neprestano produbljivati svoje znanje o njoj i tražiti je gdje god se može pronaći – što znači svugdje. Vrlo obogaćuje, primjerice, razgovarati sa Židovima i muslimanima, jer se uvijek otvaraju novi horizonti. Istina, bez obzira tko je govori, može jedino dolaziti od Boga.[23]

Kao što mi kršćani nemamo punu svijest o svim bogatstvima naše vjere, možemo (i trebamo) napredovati uz pomoć drugih. Istinu nikada nemamo u njezinoj punini. Zapravo, istina nije nešto, već netko: to je Krist. Ne posjedujemo doktrinu, već Osobu kojoj dopuštamo da posjeduje nas. To je proces „osvajanja“.

Razgovarati ozbiljno o ljudskim potrebama i željama

Možemo se nekada zateći kako se zapitujemo zašto je određena ideologija tako privlačna tolikim ljudima. Obično je to zato što pokazuju najdublje želje i potrebe svojih suvremenika (a to su naše želje i potrebe). Teorije reinkarnacije, primjerice, manifestiraju nadu u budućí život; transcendentalna meditacija uči ljude pobjeći od

svih vanjskih i nutarnjih buka; a skinhedsi i pankeri iz 1980.-ih, goti iz 1990.-ih (i 2000.-ih) te reperi današnjice, nude osjećaj pripadnosti skupini što mnogi mladi ne pronalaze u svojim obiteljima.

Međutim, odgovori koje naša vjera nudi puno su dublji i ohrabrujući. Vjera nam govori da su svi ljudi, a osobito kršćani, braća i sestre, pozvani na svom životnom putu raditi zajedno. Nikada nismo sami. Kada s Bogom razgovaramo u molitvi, a to možemo u bilo kojem trenutku u danu, ne odvajamo se od drugih ljudi, već se ujedinjujemo s osobom koja nas voli najviše na svijetu i koja nam je pripremila život vječne sreće.

Ako uspijemo prenijeti otajstvo Boga sa stajališta ljubavi, što i jest njezin ključ, bit će lakše pobuditi interes naših sugovornika. Na tome se već radilo.[24] Bog kršćanstva je Bog ljubavi, jer on je Jedan; a u isto vrije Trojstven. Budući da ljubav znači odnositi se prema nekome – davati i primati – „sam“ Bog (samo jedna osoba) ne može biti ljubav. Koga bi on mogao voljeti, cijelu vječnost? Jedan Bog, koji voli i poznaje sam sebe, bio bi zapravo vrlo uznemirujuća zamisao.

Bog koji je trojstven i jedinstven je zapravo Bog Ljubav. U njemu pronalazimo život uzajamnog darivanja i predanja. Otac svu svoju ljubav daje Sinu; zove ga se „velika ljubav.“ Sin prima ovu ljubav i uzvraća je Ocu; on nikada ne govori „ne“ Ljubavi. Duh Sveti je sama Ljubav koja se odvija između Oca i Sina, ili „*Con-dilectus*“ odnosno, „Ljubljeni“, kako to kaže Hugh of Saint Victor: govori nam da je Božja Ljubav otvorena, u njoj ima mjesta za drugoga, u njoj ima mjesta za sve nas.[25]

„Biti u ovome svijetu znači biti voljen od Boga“, kaže Gabriel Marcel. Upravo se zato vjernici mogu osjećati zaštićeno, sigurno. Mogu osjetiti ispunjenje svojih najdubljih želja.

Koncentrirati se na ono bitno

Kada govorimo o vjeri, važno je govoriti o onom što je najvažnije: o velikoj ljubavi kojom nas Bog ljubi, o zadivljujućem Kristovom životu, čudesnim djelovanjima Duha Svetoga u našim umovima i srcima. Trebamo izbjegavati činiti isto kao oni koji nastoje ukrasti kršćanstvu njegovu moć: vjeru svode na moral, a moral na šestu zapovijed. U svakom slučaju, važno je vrlo jasno reći da je Crkva sva u ljubavi. i baš zbog čuvanja ljubavi ona kaže „ne“ svim deformacijama seksualnosti.

Benedikt XVI odlučio je slijediti tu istu liniju. Nakon „Petog svjetskog susreta

obitelji“, u Valenciji, dao je intervju za Vatikanski radio. Pitali su ga: „Sveti Oče, u Valenciji nikada niste spomenuli riječi „homoseksualni brak“, niste govorili o pobačaju ili o kontracepciji. Pažljivi slušatelji smatraju to vrlo zanimljivim. Jasno je da je vaša zamisao hodati svijetom propovijedajući vjeru radije nego biti „apostol morala.““ A Papa je odgovorio: „Očito je tako. (...) Kada imaš tako malo vremena ne možeš odmah početi s „ne“. Prvo trebamo znati ono što zapravo želimo, je li tako? Kršćanstvo, katolicizam, nije zbirka zabrana: to je pozitivna opcija. Vrlo je važno da sve ponovo sagledamo jer je ova ideja gotovo u potpunosti nestala. Toliko smo toga čuli o onome što ne smijemo da je došao trenutak za reći: imamo pozitivnu ideju za ponuditi (...) Prvo, važno je naglasiti što želimo.“[26]

Jasan i jednostavan jezik

Kada sam studirala u Kolnu, jednom sam prilikom trebala pripremiti dugu i tešku prezentaciju za seminar. Prije nego sam je predala lektoru, pokazala sam je starijem kolegi studentu koji ju je sa zanimanjem pročitao i dao mi prijateljski savjet kojeg nikada nisam zaboravila: „Dobro je,“ rekao je, „ali ako želiš dobiti dobru ocjenu, trebaš reći istu stvar ali na puno kompliciraniji način.“

Takvi smo. Ponekad mislimo da ako je nešto komplicirano, to mora da je pametno, a zaboravljamo da je Bog – vrhovna istina – u isto vrijeme strašno jednostavan. Jezik vjere jednostavno govori o neopisivim stvarnostima. „Radije ću izreći pet riječi sam, kako bi uputio druge, nego tisuću riječi učenim jezikom,“ kaže sveti Pavao.[27]

Možemo koristiti slike kako bi Presveto Trojstvo učinili lakše shvatljivim. (Više istine pronalazimo u jednostavnim slikama nego u velikim konceptima). Jedna od najčešće korištenih slika jest sunce, sa svojim svjetlom i toplinom; ili izvor, rijeka i more, usporedba koju su jako voljeli stari Grci.[28] (Crkveni Oci jako često koriste slike, teologija im je uvijek moderna). Također možemo pričati priče, koristiti citate iz literature ili čak primjere iz filmova. Tijekom Drugog vatikanskog koncila, stručnjake se zamolilo da govore prihvatljivim jezikom: „Neka se napusti svaki suhi govor, svaka rječita analiza konceptata. Koristimo umjesto toga živ, konkretni jezik, poput onoga u bibliji i onoga crkvenih otaca. Napustimo svaki sekundarni argument, i sva pitanja iz čiste znatiželje... Obratiti se nekome nejasnim, jedva razumljivim terminima... uvredljivo je i manjak poštovanja, i prema istini i prema toj drugoj osobi, koja ima pravo shvatiti.“[29]

Kada ljudi ne mogu shvatiti što netko govori, ne mogu izraziti svoje sumnje, i ne mogu sve sami slobodno istražiti. Trebaju se osloniti na drugu osobu, i ona njima

Iako može manipulirati.

Egzistencijalni jezik

Isto tako, druga osoba ima pravo znati cijelu istinu. Ako zadržimo dio istine, stvaramo ozračje zbunjenosti, i ne pomažemo toj drugoj osobi. Daniélou jasno kaže: „Osnovni uvjet iskrenog razgovora s nekim tko nije kršćanin jest reći: moram ti reći da ćeš jednog dana susresti Trojstvo.“[30]

Svoju vjeru trebamo objasniti što jasnije i potpunije možemo.[31] Na taj način također povećavamo iskrenost svakog ljudskog kontakta: želimo da znaju tko smo, naš identitet – i u ovom slučaju, činjenicu da smo kršćani. Druga osoba želi znati tko sam ja. Ako ne govorimo oprezno o svim aspektima naše vjere, drugi nas ljudi neće moći shvatiti onakvima kakvi zaista jesmo, i naša će veza postajati sve površnija, razočaravajuća i, prije ili kasnije, će propasti. Ali ne želimo drugima govoriti samo o svom životnom projektu. Želimo potaknuti druge da dopuste da ih osvoji i voli Kristova svjetlost.

Ovdje vidimo osnovnu i dinamičnu prirodu jezika vjere, koja dugima dopušta da malo po malo ulaze u kršćanski život koji je dijalog i bliskost, potpuni odgovor na ljubav i u isto vrijeme, velika avantura, „avantura vjere“.

Završna primjedba

Vjerovati u Boga znači hodati s Isusom Kristom, u svim bitkama u kojima ćemo se naći, prema kući Očevoj.[32] Ali ovdje nam trud ne pomaže puno, a propovijedi još i manje. Naš je jezik vrlo ograničen. Vjera je Božji dar, a i njezin razvoj također. Možemo potaknuti druge da mole za nju, ponizno, kao što to i mi činimo. Cilj razgovaranja o Bogu jest potaknuti druge da govore s Bogom. Čak je i Nietzsche, koji se mnoga desetljeća borio protiv kršćanstva, pri kraju svojega života napisao impresivnu pjesmu „Nepoznatom Bogu“, koja se može gledati kao istinska molitva:

“Vrati se, sa svim svojim mukama!

O, vrati se

Zadnjem od svih usamljenih!

Sve rijeke mojih suza

Vode prema tebi

I posljednji plamen moga srca –

Gori prema tebi!

O, vrati se,

Moja nepoznati Bože! Moja boli! Moja posljednja... srećo!"[33]

Jutta Burggraf (1952.-2010.), profesorica na Teologiji Sveučilišta Navarre

Bilješke

[1] F. Nietzsche, *Die fröhliche Wissenschaft*, Leipzig, 1897.

[2] Usp. Statistika objavljena na Zenitu, 23.travanj, 2007.

[3] Usp. M. Guerra, *Historia de las religiones*, Pamplona 1980, vol. 3.

[4] Usp. Drugi vatikanski koncil, *Gaudium et Spes*, 4.

[5] R. Guardini, *Letters from Lake Como: Explorations in Technology and the Human Race*, Grand Rapids MI, 1959.

[6] D. Bonhoeffer, *Predigten, Auslegungen, Meditationen I*, Munchen, 1984, str. 196-202.

[7] Congar kaže da ako Crkva želi riješiti probleme današnjeg svijeta, treba otvoriti novo poglavlje teološke i pastoralne spoznaje. Umjesto započinjanja od trenutka otkrivenja i same tradicije, što je upravo ono što je klasična teologija činila, trebamo započeti od činjenica i problema svijeta i povijesti. To je manje ugodno, ali ne smijemo nastaviti samo ponavljati stare tekstove koji govore o idejama i problemima trinaestog i četrnaestog stoljeća. Trebamo početi od današnjih ideja i problema, s najnovijim podacima koji će se, nedvojbeno, trebati razjasniti uvijek relevantnim riječima iz Evandjelja, ali bez primjenjivanja argumenata i metoda izvučenih iz tih mirnih vremena kada je tradicija ostala netaknuta: usp. Y. Congar, *Situation et taches présentes de la théologie*, Pariz 1970.

[8] Koncil je promijenio uobičajenu metodu teološke rasprave i počeo gledati na današnji svijet, s njegovim nesavršenostima, strahovima i nadama; i otvorio se znakovima vremena. „Narod Božji vjeruje da ga vodi Duh Sveti, onaj koji ispunja svu zemlju. Potaknuti ovom vjerom, radimo na dešifriranju autentičnih znakova Božje prisutnosti i svrhe svih događaja, potreba i želja u kojima ovaj narod sudjeluje zajedno s drugim ljudima našeg doba. Vjera na sve baca novo svjetlo, pokazuje Božju želju za konačnim ljudskim pozivom, i upravlja um prema rješenjima koja su potpuno ljudska“ (*Gaudium et Spes*, 11 i 44; usp. 4-10. Usp. papa Ivan XXIII, *Humanae Salutis* (25. prosinca 1961.), sazivajući Drugi vatikanski koncil.) Također *Pacem in Terris* (11.travnja 1963.), 39.

[9] Usp. Drugi vatikanski koncil, dekret *Unitatis Redintegratio*, 6.

[10] J. L. Martín Descalzo, *Razones para la alegría*, 8th ed., Madrid 1988, str. 42.

[11] Usp. E. Schockenhoff, *Zur Lüge verdammt*, Freiburg 2000, str. 73.

[12] Sveti Augustine, *Confessions*, 1, 8. U sito je vrijeme izražavanje osjećaja modulirano kulturom. Biti sposoban shvatiti značenje neke geste, pogleda ili osmijeha, upućuje da je netko član određene kulture.

- [13] J. Daniélou, *Essai sur le mystère de l'histoire*, Paris, 1953.
- [14] S. Weil, *Gravity and Grace*, New York 1952, p. 117.
- [15] Gertrud von Le Fort, "Unser Weg durch die Nacht", u *Die Krone der Frau*, Zurich 1950, pp. 90ff.
- [16] Usp. Ivan Pavao II, *Familiaris Consortio*, 14 i 36.
- [17] *Izaija* 43:1-4; 49:15-16.
- [18] Ovo nam daje ključ za razumjeti, barem djelomično, fenomen radikalne feminističke teologije. Zašto postoje toliki ljudi koji više ne žele govoriti o „Bogu Ocu“? Samo neki od njih ne mogu Boga nazvati „Ocem“, jer su imali loše odnose sa svojim ocem.
- [19] J. Bradshaw, *Homecoming: Reclaiming and Championing Your Inner Child*, New York, 1990, p. 39.
- [20] M. Malinski i A. Bujak, *Juan Pablo II: historia de un hombre*, Barcelona 1982, p. 106. U određenim situacijama, međutim, Crkva treba učiti s autoritetom ali ne na „autoritativan način“; drugim riječima, s autoritetom i ponizno.
- [21] Jedna svrha „narativne teologije“ jest otkriti djelovanje Duha Svetoga u svijetu po konkretnim činjenicama i događajima. Pojedini autori opisuju svoj život (Usp. J. Sudbrack, *Gottes Geist ist konkret. Spiritualität im christlichen Kontext*, Würzburg 1999, pp.3-31), drugi uzimaju primjere iz literature ili povijesti kako bi ilustrirali kako Bog djeluje u svemu što se događa (Usp. V. Codina, *Creo en el Espíritu Santo. Pneumatología narrativa*, Santander, 1994, pp. 11-27 i 179-185). Narativna teologija ponekad postaje hagiografija. Činjenica da su se neki veliki sveci obratili nakon što su pročitali živote drugih svetaca značajna je. Primjerice, sveta Edith Stein otkrila je vjeru čitajući autobiografiju svete Terezije iz Avile. Hans Urs von Balthasar i René Laurentin, između ostalih, počeli su teologiju uzimajući svece koji imaju vrlo posebnu poruku za svoje i buduće generacije (Usp. H. U. Von Balthasar, *Thérèse de Lisieux. Geschichte einer Sendung*, Cologne, 1950. R. Laurentin, *Vie de Bernadette*, Paris 1978, i *Vie de Catherine Labouré*, Paris 1980).
- [22] "Bonum potest inveniri sine malo; sed malum non potest inveniri sine bono". Sveti Toma Akvinski, *Summa Theologiae*, I-IIae, q. 109, a.1, ad 1.
- [23] "Omne verum, a quocumque dicatur, a Spiritu Sancto est", ibid. Usp. Sveti Toma Akvinski, *De Veritate*, q. 1, a. 8.
- [24] Usp. Benedikt XVI, *Deus Caritas Est* (25.prosinac 2005).
- [25] Usp. sveti Augustin, *De Trinitate*, 8, 10, 14: PL 42, 960.
- [26] Usp. Benedikt XVI, Intervju za vatikanski radio i za njemačku televiziju prije apostolskog puta u Njemačku, Castelgandolfo, 5.kolovoza 2006.
- [27] 1 Kor 14:19.
- [28] Ovo su, očito, vrlo nesavršene slike koje zahtijevaju daljnja objašnjenja.
- [29] G. Philips, "Deux tendances dans la théologie contemporaine", u *Nouvelle Revue Théologique* (1963/3), p. 236.

[30] J. Daniélou, *Mystères païens, mystère chrétien*, Paris 1966

[31] Doći će vrijeme kada će se upotrijebiti neki „tehnički“ termini; termini poput osobe, veze ili prirode, koji se koriste u formulacijama velikih dogmi. Teologija, poput svake znanosti, ima vrlo preciznu terminologiju koja se ne može izostaviti. Mnoge riječi koje se pojavljuju u dogmatskim formulama dolaze iz polja filozofije; nakon duge povijesti sukoba između vjere i filozofije, postali su posebna način izražavanja onoga što vjera o sebi može reći. Te riječi, prema tome, ne tvore samo dio jezika platonizma ili aristotelizma ili bilo koje druge filozofije, već pripadaju pravom jeziku vjere. Istina je da otkrivenje nadilazi sve kulture. ali u prenošenju dobre vijesti iz Evanđelja, prenose se također i neki znakovi kulture.

[32] usp. Fil 3:20.

[33] Usp. F. Nietzsche, u F. Würzbach (ur.), *Das Vermächtnis Friedrich Nietzsches*, Salzburg-Leipzig 1940.